

Από τις λιγότερο γνωστές σελίδες της Ιστορίας μας: Μακεδονικός Αγώνας – Μελένικο - Γεώργιος Σφήκας.

Όταν, πριν αρκετά χρόνια, προσπαθούσα με υποσημειώσεις να επικαιροποιήσω το βιβλίο του Φίλιππου Ζυγούρη «Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής», στο θέμα « Γεώργιος Σφήκας» συνάντησα για πρώτη φορά την πόλη Μελένικο. Για τις ανάγκες της έκδοσης αναζήτησα πληροφορίες για την πόλη που δεν ήξερα, για την πόλη που έμαθα να σέβομαι, για το «πάλαι ποτέ Μελένικο».

Ναι...σήμερα δεν υπάρχει το Μελένικο! «Το «πάλαι ποτέ Μελένικο», η πλούσια εμπορική πόλη και το αξιολογότερο κέντρο του ελληνισμού στο βόρειο τμήμα της Ανατολικής Μακεδονίας, είναι σήμερα ένα πολύ όμορφο τουριστικό χωριό της Νότιας Βουλγαρίας»¹.

Το λένε Μελνίκ και ... το έχουμε ξεχάσει....

Δεν το ξέχασαν όμως οι Μελενικιώτες και με πολύ σοβαρή δουλειά πλούτισαν την Ιστορική μνήμη με άπειρα ντοκουμέντα για την ελληνικότητα, την ακμή και τους αγώνες του Μελένικου κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα, τη δραματική έξοδό τους από την πατρίδα τον Αύγουστο του 1913, όταν οι μεγάλες δυνάμεις με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου επιδίκασαν το Μελένικο στη Βουλγαρία.

Μελετώντας την ιστορία του Μελένικου πόνεσα για μια ακόμη «αλησμόνητη πατρίδα» και σκέφτηκα να μοιραστώ με τους επισκέπτες της ιστοσελίδας όσα εντόπισα στη βιβλιογραφία και σε αναρτήσεις στο διαδίκτυο για την παρουσία του Μελένικου στο Μακεδονικό Αγώνα, μια που αυτές τις μέρες τιμούμε το Μακεδονικό Αγώνα.

Μαζί θα ξαναθυμηθούμε και τον συμπατριώτη μας Εθνομάρτυρα Γεώργιο Σφήκα που ταύτισε την τύχη του με το Μελένικο και το πλήρωσε ακριβά με το μαρτυρικό του θάνατο.

Δεν θα γνώριζα το Μελένικο και την Ιστορία του χωρίς τη βοήθεια του Μελενικιώτη Γεωργίου Φορτούνα, ο οποίος μαζί με τους συμπατριώτες του αδιάκοπα εργάζεται για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης του Μελένικου.

Και από τη θέση αυτή για μια ακόμη φορά τον ευχαριστώ.

Αικατερίνη Ζωγράφου
Σιάτιστα 10/10/2013

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

«Κατά το 19ο αιώνα είχαν διαμορφωθεί τα Βαλκανικά εθνικά κράτη-Ελλάδα, Βουλγαρία, Σερβία, Μαυροβούνιο, Ρουμανία- μέσα σε διαφορετικά σύνορα από ό,τι σήμερα... Απέμεναν στην τότε Οθωμανική Αυτοκρατορία, στο χώρο των Βαλκανίων, η Θράκη, η Μακεδονία, η Ήπειρος (πλην Άρτας), η Αλβανία... Μέσα σ' αυτήν την οθωμανική ζώνη στα Βαλκάνια ζούσαν πληθυσμοί ελληνικοί, κυρίως στο νότο, Βούλγαροι στα βορειοανατολικά, Σλάβοι στα βορειοδυτικά, Αλβανοί στα αλβανικά εδάφη. Αλλά υπήρχαν και μεγάλες ζώνες με μικτούς πληθυσμούς...

---

¹ Απόσπασμα από δημοσίευμα της Μαίρης Μπελογιάννη, στο Περιοδικό «Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τεύχος 240, σελ.33, αναρτημένο στην ιστοσελίδα <http://www.meleniko.gr>. Ανάρτηση 10/10/2013.

Από θρησκευτική άποψη, όσοι ήταν Χριστιανοί υπάγονταν στο οικουμενικό Πατριαρχείο...

Όταν όμως με ειδικό φερμάνι του Φεβρουαρίου του 1870 δόθηκε άδεια στους Βουλγάρους και ιδρύθηκε χωριστή γι' αυτούς εκκλησιαστική Αρχή με την επωνυμία Εξαρχία και με ειδική ρήτρα προβλεπόταν ότι μπορούσαν να ιδρύουν δική τους Μητρόπολη στις περιοχές όπου το ζητούσαν τα δυο τρίτα των κατοίκων. ... οι Βούλγαροι επιδίωξαν την εφαρμογή της ρήτρας αυτής με τρόπο δυναμικό από μια χρονική στιγμή και ύστερα εις βάρος ελληνικών πληθυσμών (Κεντρική, Δυτική και Βόρεια Μακεδονία), που ζούσαν στην ίδια επίδικη ζώνη και ήθελαν να μείνουν στην εκκλησιαστική δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, γιατί αυτό υποδείκνυε η δική τους εθνική συνείδηση (ελληνική) και η προσδοκία λύτρωσης με ελλαδική παρέμβαση...

Οι Βούλγαροι με την αποστολή ενόπλων ομάδων προσπαθούσαν να επιβάλλουν σ' αυτούς τους ελληνικούς πληθυσμούς να προσχωρήσουν στη Βουλγαρική Εξαρχία... Ιδιαίτερα στρέφονταν κατά των Ελλήνων δασκάλων και ιερέων, ώστε οι πληθυσμοί να μένουν ακέφαλοι εκπαιδευτικά και εκκλησιαστικά και να υποτάσσονται ευκολότερα στις βουλγαρικές αξιώσεις.

Απώτερος στόχος τους ήταν η μελλοντική κυριαρχία στις οθωμανικές κτήσεις της Μακεδονίας και της Θράκης.

...Έτσι στον οθωμανοκρατούμενο ακόμη χώρο της Μακεδονίας συγκρούονταν Έλληνες και Βούλγαροι σε αγώνα πολύ κρίσιμο για τον Ελληνισμό και ιδιαίτερα δολοφονικό από την πλευρά των Βουλγάρων, στο **Μακεδονικό Αγώνα** στην ευρύτερη διάστασή του (1870-1913).

Κατά τη διάρκειά του το ελληνικό κράτος δεν μπορούσε επίσημα να παρέμβει, εξαιτίας των ποικίλων αδυναμιών του... («ατυχής» Ελληνοτουρκικός Πόλεμος του 1897, Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος το 1898...)»².

Την αδυναμία αυτή του επίσημου ελληνικού κράτους κάλυψε η κινητοποίηση του Ελληνισμού. Μεταξύ άλλων ιδρύθηκε ο «Σύλλογος προς Διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων» στην Αθήνα και ο «Ελληνικός Φιλολογικός Σύλλογος» στην Κων/πολη. Στο χώρο της Μακεδονίας δραστηριοποιήθηκε κυρίως ο πρώτος... Μέσα σε μια πενταετία, από το 1870 ως το 1875, χάρη στις ενέργειες των δύο κεντρικών συλλόγων δεκάδες ελληνικοί πολιτιστικοί σύλλογοι συστήθηκαν σε πόλεις και κωμοπόλεις της Μακεδονίας της Θράκης και των άλλων περιφερειών της οθωμανικής αυτοκρατορίας... Τις περισσότερες φορές τα ηγετικά στελέχη των συλλόγων αποτελούνταν από γιατρούς ή εκπαιδευτικούς αποφοίτους του Πανεπιστημίου Αθηνών...σταλμένους από το Εθνικό Κέντρο³.

ΜΕΛΕΝΙΚΟ

«Βόρεια του Σιδηροκάστρου, σε απόσταση 40 περίπου χιλιομέτρων και μέσα σε εσοχή της δυτικής πλευράς του Ορβήλου όρους βρισκόταν σε υψόμετρο 405 μέτρα το Μελένικο.

Το Μελένικο ανάγει την αρχή του στον 6ο αι. μ.Χ....Η οικονομική του ακμή στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας...οφειλόταν κύρια στην εξαγωγή των εξαιρετικών κρασιών του. ...Η καταπληκτική τους ποιότητα οφειλόταν, πέρα από

---

² Απόσπασμα από δημοσίευμα του Φανουρίου Βώρου με τίτλο **Το Μακεδονικό Ζήτημα και ο Μακεδονικός Αγώνας** στο <http://www.siatistanews.gr/1003/afieroma/1003voros.html>, αναρτηση 10/10/2013.

³ Απόσπασμα από την **Ιστορία του Ελληνικού Έθνους** της Εκδοτικής Αθηνών, τόμος ΙΓ', σελίδα 316.

την παραδοσιακή καλλιέργεια των αμπελιών, στον τρόπο διατήρησης των κρασιών μέσα στις «τρυπητές», τις υπόγειες στοές που μοιάζουν με λαβύρινθους, και τις οποίες λάξευαν οι ίδιοι οι αμπελοκαλλιεργητές στον ασβεστολιθικό βράχο πάνω στον οποίο «κάθονταν» τα σπίτια τους. Σ' αυτές τις στοές η θερμοκρασία είναι πάντα σταθερή στους 9-12 βαθμούς, χειμώνα – καλοκαίρι»⁴.

Σύμφωνα με έγκυρες γραπτές πηγές, ελληνικές και ξένες, τις οποίες καταγράφει ο Αντώνης Κολτσίδα στο βιβλίο του «Ιστορία του Μελενίκου», σελ. 49, στην τουρκοκρατία το Μελένικο κατοικούνταν στην πλειοψηφία του από Έλληνες με λίγους Τούρκους και ελάχιστους Βουλγάρους.

Όπως γράφει ο γεννημένος στο Μελένικο Κων/νος Θ. Τσώπρος (1895-1964) στις «Αναμνήσεις» του στα παιδικά του χρόνια οι Έλληνες κάτοικοι είχαν άριστες σχέσεις με τους ελάχιστους Τούρκους που ζούσαν στο Μελένικο. Και με τους σλαβόφωνους χωρικούς γύρω από το Μελένικο οι σχέσεις τους ήταν ομαλές ακόμη και μετά το Σχίσμα.

Το 1895 όμως ιδρύθηκαν δυο επαναστατικές Βουλγαρικές οργανώσεις, η «Ανωτάτη Μακεδονο-Θρακική Οργάνωσις» και η «Εσωτερική Επαναστατική Οργάνωσις», που επεδίωκαν η μεν πρώτη την προσάρτηση της Μακεδονίας στη Βουλγαρία και η άλλη την «αυτονομία» της Μακεδονίας.

Τότε η κατάσταση μεταβλήθηκε. Οι χωρικοί, ύστερα από την έντονη βουλγαρική προπαγάνδα, απέφευγαν να δουλεύουν στα κτήματα των Μελενικιωτών. Με πολλούς τρόπους πίεζαν τους Μελενικιώτες να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους.

Από το 1896 μέχρι το 1908 βουλγαρικές συμμορίες της Εσωτερικής Επαναστατικής Οργάνωσης με αρχηγό τον Γιάννε Σαντάσκυ λυμαίνονταν την περιοχή. Προπαγάνδα, τρομοκρατία, καταστροφές των αμπελώνων, κύριας πηγής εισοδήματος του Μελενίκου, είναι σε ημερήσια διάταξη.

Στο βιβλίο «Ιστορία του Μελενίκου» του Αντώνη Κολτσίδα, στη σελίδα 147, διαβάζουμε: «Το Μάιο του 1907 οι Βούλγαροι κομιτατζήδες, εξαγριωμένοι από την εμμονή των Ελλήνων Μελενικιωτών στο εθνικό τους φρόνημα και στην ορθόδοξη πίστη τους, εισέβαλαν με μανία στο Μελένικο και προσπάθησαν να το καταστρέψουν, αποχώρησαν όμως άπρακτοι μπροστά στην άμεση αντίδραση των κατοίκων του. Τότε, χολωμένοι, άρχισαν να καταστρέφουν τα αμπέλια των Ελλήνων Μελενικιωτών περιμετρικά του Μελενίκου. Ειδικά τη νύχτα της 3ης και 4ης Ιανουαρίου του 1907 οι Βούλγαροι λησταντάρτες *«δέσαντες δέσμας κλάδων εξ ακανθών εξ εκείνων τας οποίας μεταχειρίζονται οι γεωργοί προς φραγμόν των αμπέλων και των χωραφιών αυτών και σύροντες μεθ' ορμής τας δέσμας ταύτας των κλάδων μεταξύ των κλημάτων, επέφερον την τελείαν καταστροφήν των τρυφερών εισέτι βλαστών αυτών»*⁵, δημιουργώντας έτσι μεγάλο οικονομικό πρόβλημα. Στο ίδιο βιβλίο καταγράφονται με κάθε λεπτομέρεια- με αναφορά σε επίσημες πηγές, οι επιθέσεις εναντίον των χωριών, οι εμπρησμοί χωριών και εκκλησιών και οι δολοφονίες Ελλήνων από τους Βουλγάρους κομιτατζήδες».

Υπήρξε ελληνική αντίδραση στην αρχή με την ίδρυση πολιτιστικών συλλόγων και διορισμό καθηγητών από το Εθνικό Κέντρο και, στη συνέχεια, με

---

⁴ Απόσπασμα από δημοσίευμα της Μαίρης Μπελογιάννη, στο Περιοδικό «**Φυσιολατρικοί Ορίζοντες**», τεύχος 240, σελ.33. αναρτημένο στην ιστοσελίδα <http://www.meleniko.gr>. Ανάρτηση 10/10/2013

⁵ Απόσπασμα από την Έκθεση-επιστολή μητροπολίτη Αιμιλιανού της 4ης Μαΐου 1907. Βλάχου Ιωάννου Αθ. «**Ο Μακεδονικός Αγών εις την περιοχήν Μελενίκου**» Σερραϊκά Χρονικά 8, σελ. 116-117

τη δημιουργία το 1904 ομάδας ενόπλων με τη μυστική βοήθεια του Προξενείου Σερρών.

Στην ιστοσελίδα <http://www.meleniko.gr> στο θέμα «Σωματεία» πληροφορούμαστε ότι:

«Ο Σύνδεσμος Ευελπίδων Μελενίκου ιδρύθηκε στο Μελένικο το 1906 από τον αείμνηστο μητροπολίτη Μελενίκου Ειρηναίο, σε συνεργασία με τον Έλληνα πρόξενο στις Σέρρες. Ο επίσημος σκοπός του ήταν φιλανθρωπικός και πολιτιστικός, αλλά κυρίως ήταν Εθνικός – φρόντιζε για την ασφάλεια των κατοίκων της περιοχής, ιδιαίτερα από τους Βούλγαρους κομιτατζήδες.

Ιδρυτές του Συνδέσμου ήταν οι: Γεώργιος Σφήκας – καθηγητής, Γάιος Λαζάρου – καθηγητής, Δημήτριος Δημοκίδης – δάσκαλος, Γεώργιος Πάνου – κτηματίας/έμπορος. Νικόλαος Παρασκευόπουλος – κτηματίας/έμπορος, Αναστάσιος Σωκρατίδης – δάσκαλος, Νικόλαος Βέτσος ... και άλλοι.

.....

Το Σωματείο «Φιλόπτωχος Αδελφότητα Κυριών και Δεσποινίδων Μελενίκου Η ΑΡΜΟΝΙΑ», ιδρύθηκε στο Μελένικο το 1906 με την προτροπή του Προέδρου και των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Συνδέσμου Ευελπίδων Μελενίκου, την ενεργό συμμετοχή του Μητροπολίτου Ειρηναίου και την ηθική και υλική υποστήριξη του Ελληνικού Προξενείου Σερρών, με σκοπό την συνεργασία των δυο Σωματείων για την επίτευξη των Εθνικών στόχων τους.

.....με ιδρυτικά στελέχη τις: Ευαγγελία Παπανούσκα, Μαρία Χριστίδου, Κατίνα Μήτραйна, Ελένη Γερμάνη και Καλλιόπα Πούγγουρα. Τα πρακτικά της ιδρύσεως της Αδελφότητας συνέταξε ο καθηγητής του Ελληνικού ημιγυμνασίου Μελενίκου Γάιος Λαζάρου που ήταν Γενικός Γραμματέας του Συνδέσμου Ευελπίδων Μελενίκου.

Κατά τη διάρκεια του Μακεδόνικου Αγώνος τα μέλη της Αδελφότητας, όπως και τα μέλη του Συνδέσμου Ευελπίδων Μελενίκου, ορκίζονταν «εις το σπαθί και το ντουφέκι» και προσέφεραν μεγάλες υπηρεσίες στον Εθνικό αγώνα με την ένταξη τους στο πλευρό των επαναστατικών ελληνικών σωμάτων που δρούσαν στο Μελένικο και την ευρύτερη περιοχή.

..... Το 1911 στο Μελένικο οι Βούλγαροι αγόρασαν κεντρικό οικοπέδο από έναν Τούρκο και θέλησαν να κτίσουν δικό τους σχολείο και εκκλησία. Οι Μελενίκιοι διαμαρτυρήθηκαν έντονα στις Τούρκικες αρχές για την πρόθεση των Βουλγάρων, τονίζοντας ότι στο Μελένικο δεν υπήρχαν Βούλγαροι, για να εκκλησιάζονται, ούτε βέβαια και παιδιά, για να δικαιολογούν το σχολείο τους. Δεν πέτυχαν όμως τίποτε με τις διαμαρτυρίες τους και τότε ανέλαβαν, με την υποκίνηση του Γεωργίου Σφήκα Σχολάρχη του Μελενίκου και Πρόεδρο του Συνδέσμου Ευελπίδων, πρωτοβουλία τα μέλη της ΑΡΜΟΝΙΑΣ και μάλιστα μετά από «φλογερό λόγο» που εκφώνησε ο Γραμματέας του Συνδέσμου Ευελπίδων Γάιος Λαζάρου. Μετέβησαν λοιπόν στο χώρο του οικοπέδου στις 10 Φεβρουάριου 1911 και άρχισαν να διασκορπίζουν τα οικοδομικά υλικά. Δημιουργήθηκε πανικός και ο Βούλγαρος εργολάβος κάλεσε την Τούρκικη Αστυνομία. Οι Τούρκοι αστυνομικοί, όταν έφτασαν, άρχισαν να χτυπούν με τους υποκόπανους των οπλών τις γυναίκες, ενώ πυροβολούσαν προς το μέρος που ήταν συγκεντρωμένοι οι άνδρες-μέλη του Συνδέσμου Ευελπίδων. Μερικές γυναίκες δεν δίστασαν και έσπρωξαν τον Καϊμακάμη να βγει από το οικοπέδο. Μετά απ' αυτό οι αστυνομικοί άρχισαν να πυροβολούν τα πόδια των γυναικών προς εκφοβισμό και συνέλαβαν τις κυρίες Παπανούσκα, Μήτραйна, Σίγκα, Πούγγουρα, Σφήκα, και Σωκρατίδου καθώς και τους υποκινητές Γεώργιο Σφήκα και Γεώργιο Τζεβελέκη. Δικάστηκαν και καταδικάστηκαν σε πολλούς μήνες φυλάκιση για αντίσταση κατά

της αρχής. Υπέβαλαν έφεση και οι ποινές δεν εκτελέστηκαν, διότι κηρύχθηκε ο Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος. Ο σκοπός όμως επετεύχθη, μέχρι της εκκενώσεως του Μελενίκου το 1913. Οι Βούλγαροι δεν τόλμησαν να ιδρύσουν ούτε σχολείο ούτε εκκλησία χάρη στην τόλμη και αποφασιστικότητα των μελών της ΑΡΜΟΝΙΑΣ»⁶.

Στον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο τον Οκτώβριο του 1912 οι Βούλγαροι κατέλαβαν την επαρχία του Μελενίκου. Για μια ακόμη φορά στην Ιστορία τους οι Μελενικιώτες υποφέρουν από το φανατισμό των βουλγαρικών στρατευμάτων ...ειδικότερα στο Μελένικο εξανάγκασαν, με τη βία, τους κατοίκους μιας συνοικίας να υπογράψουν την προσχώρησή τους στην Εξαρχία, άρπαξαν την παραγωγή των σταφυλιών, λεηλάτησαν τα καταστήματα, κατέλαβαν σχολεία για το στρατωνισμό των στρατιωτών ... Το Μελένικο απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό (λόχο εθελοντών) στις 30 Ιουνίου του 1913, στην προέλασή του για την Κρέσνα. ...Δυστυχώς η χαρά της απελευθέρωσης δεν διήρκεσε πολύ. Οι μάχες στα στενά της Κρέσνας τέλειωσαν με νίκη του ελληνικού στρατού. ... και υπογράφηκε η ανακωχή στις 18 Ιουλίου του 1913. Όμως η απόφαση του Συνεδρίου του Βουκουρεστίου στις 28 Ιουλίου του 1913 επιδίκασε το Μελένικο και το Πετρίτσι στη Βουλγαρία. Οι Μελενίκιοι έμαθαν την απόφαση την επομένη και αποφάσισαν με γενική συνέλευση των κατοίκων, στις 30 Ιουλίου του 1913, να ακολουθήσουν τον ελληνικό στρατό και να εγκαταλείψουν για πάντα την πατρίδα τους...Ο Σαντάνσκυ μαθαίνοντας την αναχώρηση των Μελενικίων, αποφάσισε να επιτεθεί, με 500 χωρικούς από τα γύρω χωριά, στην πόλη για να μπορέσει να λεηλατήσει τα σπίτια, πριν τα εγκαταλείψουν οι κάτοικοί τους. Έτσι πολιορκήσε για τρεις μέρες το Μελένικο, το οποίο υπεράσπιζε ένας μόνο λόχος ελληνικού στρατού. Το Γενικό Στρατηγείο στο Λιβούννοβο, ειδοποιημένο για το γεγονός, έστειλε στο Μελένικο ένα τάγμα ευζώνων και ανάγκασε τους Βουλγάρους, μετά από φονικές μάχες να λύσουν την πολιορκία της πόλης και να επιτρέψουν στους κατοίκους να αναχωρήσουν με τα υπάρχοντά τους στην Ελλάδα.

Οι 353 περίπου οικογένειες των Μελενικίων που εγκατέλειψαν την πόλη τους τον Αύγουστο του 1913, μετά τη συνθήκη του Βουκουρεστίου εγκαταστάθηκαν σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας και κυρίως στο Σιδηρόκαστρο (Δεμίρ Ισάρ)⁷.

Πριν φύγουν από την πατρίδα τους άνοιξαν τα «τεράστια βαγένια των τρυπητών και ολόκληρον το περιεχόμενο αυτών εχύθη εις τον διασχίζοντα την πόλιν αυτήν χείμαρρον, ο οποίος εντός ολίγου πλημμυρίσας κατερύθρου οίνου έδιδε την εικόνα ενός ποταμού αίματος, υπογραμμίζων ούτω την τραγικότητα της δημιουργηθείσης καταστάσεως»⁸.

Μέσα σε όλη αυτή την τραγωδία στάθηκε σταθερά δίπλα στους κατοίκους του Μελενίκου ο σιατιστινός φιλόλογος Γεώργιος Σφήκας. Μαζί με την οικογένειά του μοιράστηκε τους κινδύνους, τον ξεριζωμό τους και την εγκατάστασή τους στο Σιδηρόκαστρο, όπου τον περίμενε ο μαρτυρικός θάνατος από τους φανατισμένους Βουλγάρους το 1916.

---

⁶ Αποσπάσματα από δημοσίευμα με τίτλο **Αδελφότητα Κυριών και Δεσποινίδων «Αρμονία»** βασισμένο στην ομιλία της Γ.Γ. της Αδελφότητος Ευδοκίας Φουρτούνα κατά τον εορτασμό των 100 χρόνων από την ίδρυση της Αδελφότητας (2006) και απόσπασμα από δημοσίευμα με τίτλο **Σύνδεσμος Ευελπίδων Μελενίκου** αναρτημένα στην ιστοσελίδα <http://www.meleniko.gr>. Ανάρτηση 10/10/2013.

⁷ Άρθο με τίτλο **1912 – 1913 Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος, Βουλγαρική κατοχή, απελευθέρωση και εγκατάλειψη της πόλης με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου** στην ιστοσελίδα <http://www.meleniko.gr>. Ανάρτηση 10/10/2013

⁸ Κολτσιδας Αντώνης Μιχ., **Ιστορία του Μελενίκου**, Η διαχρονική πορεία του Ελληνισμού, Κοινωνία-Οικονομία-Πολιτισμός-Εθνικοί Αγώνες, σελίδα 173.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΦΗΚΑΣ

«Ο Γεώργιος Σφήκας, γόνος της αρχαιότερης οικογενείας της Σιάτιστας, τελείωσε την Ελληνική Σχολή αυτής και θέλοντας να λάβει ανώτερη μόρφωση μετέβη στα Βιτόλια (το Μοναστήρι, σήμερα Bitola της ΠΓΔΜ), όπου τελείωσε το Γυμνάσιο και κατόπιν στις Αθήνας, όπου εσπούδασε Φιλολογικά στο εκεί Πανεπιστήμιο. Ύστερα από τις φιλολογικές σπουδές του διορίστηκε καθηγητής του Τραμπαντζείου Γυμνασίου Σιάτιστας (1891). Μα ο διορισμός του αυτός δεν τον ικανοποίησε. Ζητούσε στάδιο ευρύτερης εθνικής δράσης. Συνδέει την τύχη του με έτερο γόνο φιλοπάτριδος οικογένειας, με την ονόματι Βασιλικήν, θυγατέρα του Ν. Ρούζιου, ο οποίος αναδείχτηκε άλλοτε σωτήρας της Σιάτιστας, και ακολουθούμενος από αυτήν έρχεται στη Β. Μακεδονία, όπου ανοίγονταν στάδιο, που μπορούσε να ικανοποιήσει την φλόγα του πατριωτισμού του Σφήκα με τελεσφόρα εργασία ενάντια των βουλγαρικών ωμοτήτων... Οι επιτετραμμένοι της βουλγαρικής προπαγάνδας είχαν λυσσάξει εναντίον του και ζητούσαν να εύρουν ευκαιρία για την εξόντωσή του...». (Φ. Ζυγούρης. «Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής», σελ. 346).

«...και διορίστηκε καθηγητής στο Δυρράχιο και μετά δίδαξε στο Μοναστήρι.

Στη συνέχεια δίδαξε στο Ελληνικό Σχολείο Μελενίκου. Στα 1900 ανέλαβε τη διεύθυνση του Ημιγυμνασίου που λειτουργούσε στα πλαίσια της Σχολής Μελενίκου ως ενιαίο εκπαιδευτικό συγκρότημα - διδακτήριο του Ελληνικού Σχολείου Μελενίκου, ενώ στα χρόνια 1906-1908 έγινε και σχολάρχης. Μετά το 1913 και έως το 1916 διετέλεσε σχολάρχης στο Σιδηρόκαστρο.

Ο Γεώργιος Σφήκας παρουσίασε και ενεργή δραστηριότητα στην οργάνωση του Ελληνισμού κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα: Η παρουσία του Σφήκα σ' εκείνη τη νευραλγική περιοχή του βορειότερου εθνολογικού χώρου του Ελληνισμού δεν σκόπευε αποκλειστικά και μόνο στην παροχή των εκπαιδευτικών του υπηρεσιών, αλλά, και ως απεσταλμένος πράκτορας του «Εθνικού Κέντρου», διηύθυνε και την επαναστατική οργάνωση των ελληνικών σωμάτων στο Μελένικο και την ευρύτερη περιοχή του. Στα πλαίσια δε αυτής της δραστηριότητάς του συνεργάστηκε και με τα δυο εθνικά σωματεία του Μελενίκου, το «Σύνδεσμο Ευελπίδων Μελενίκου» και το «Σύνδεσμο Κυριών και Δεσποινίδων η Αρμονία», τα οποία συχνά χρηματοδοτούσαν τον αγώνα του.

Το Γεώργιο Σφήκα, λόγω της ενεργού δράσης του στον ελληνικό απελευθερωτικό αγώνα, τον κατεδίωκε ανελέητα ο πολύς Σαντάνσκυ, και ως εκ τούτου δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις που απειλήθηκε κι αυτή η ζωή του. Στα γεγονότα δε του 1912, με την υποκίνηση του οποίου οι γυναίκες του Μελενίκου αντέδρασαν στο κτίσιμο βουλγαρικού σχολείου και εκκλησίας στο Μελένικο, καταδικάστηκε και σε 15νήμερη φυλάκιση από το Πλημμελειοδικείο Μελενίκου...» (Κολτσίδα Αντώνης Μιχ., «**Ιστορία του Μελενίκου**» σελ.254)

Οι Βούλγαροι τον Αύγουστο του 1916 μπήκαν ως ουραγοί των Γερμανών στη Μακεδονία. Εκεί, στο Σιδηρόκαστρο, όπου είχαν καταφύγει κάτοικοι του Μελενίκου, επειδή με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου της 28ης Ιουλίου 1913 το Μελένικο κατακυρώθηκε στη Βουλγαρία, οι Βούλγαροι βρήκαν τον Σφήκα, τον συνέλαβαν και τον εξόντωσαν.

Για το θάνατο του Γεωργίου Σφήκα υπάρχουν δυο εκδοχές, τις οποίες και αναφέρουμε:

(α) Το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας — Γενική Διοίκηση Μακεδονίας: φάκ. 95, 24 Ιανουαρίου 1917 «Πίναξ εμφανίων τα ονόματα των υπό των Βουλγάρων και Τούρκων φονευθέντων εν τη Ανατολική Μακεδονία λειτουργών της Παιδείας»

καταγράφει «... προσφυγών δε είτα εις Δεμίρ Χισσάρ και διαμείνας εκεί μέχρι του 1916 συνελήφθη κατ' Αύγουστον του αυτού έτους υπό των Βουλγάρων και μετά 20ήμερον φυλάκισιν εστάλη εις τα Βρασιά (παρά το Μελένικον), όπου μετά 8 ημέρας ημίγυμνος και βόσκων χοίρους απέθανεν εξ αστίας. ...»

(β) Ο Αντ. Κολτσίδας στο έργο του «Ιστορία του Μελενίκου», σελ. 255, αναφέρει και την εκδοχή να κατακρεουργήθηκε στο Λιβάνοβο, σημειώνοντας ως πηγή του το Αρχείο Μακεδονικού Αγώνος Αλεξάνδρου Δαγκλή

Θα τελειώσω την παρουσίαση με ένα κομμάτι από το βιβλίο του Φιλίππου Ζυγούρη, το ολοκλήρωσε στα τέλη της δεκαετίας του '40 : «Κάποιος είπεν ότι είναι ωραία και συμπαθητική η παρηγοριά των επετείων. Και είχε δίκαιο. Η σκιά του παρελθόντος υψώνεται και πάλιν ενώπιόν μας και μας φέρνει μπροστά στα μάτια μας τους θυσιάσαντας τη ζωή τους για την ευτυχία μας. Αλλ' εκείνοι δεν ζουν στην ψυχήν μας τις ολίγες μονάχα ώρες της επετείου <της> θείας θυσίας τους. Είναι ακατάλυτοι, είναι αλησμόνητοι και θα μείνουν αλησμόνητοι και στη μνήμη των επερχομένων γενεών. Μας αφήκαν υποδείγματα αρετής, υποδείγματα αγάπης προς την πατρίδα με το θάνατό τους. Έζησαν με το ίνδαλμα της αγάπης προς την πατρίδα και με το ίνδαλμα αυτό αντίκρισαν το θάνατο. Το βήμα μας το ωθεί στο μνήμα τους όχι μονάχα η επιθυμία να προσευχηθούμε για την ανάπαυση των ψυχών τους, αλλά και για να πάρουμε από τους τάφους τους διδάγματα για τη ζωή μας. Διότι, όταν ένας λαός ολισθήσει, όπως ημείς σήμερα, μονάχα από τους τάφους μπορεί να πάρει διδάγματα για την ανύψωσή του.»

Βιβλία σχετικά με το θέμα του άρθρου, όσα εμείς εντοπίσαμε.

Γκισδαβίδης Απόστολος, **Σελίδες του Μακεδονικού Ελληνισμού**, Ιστορική και Λαογραφική Μελέτη, τ. Β' και Γ', Θεσσαλονίκη 1959.

Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, **Ο Μακεδονικός Αγών και τα εις Θράκη Γεγονότα**, Έκδοσις Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού, Αθήνα 1979.

Εκδοτικής Αθηνών **Ιστορία του Ελληνικού Έθνους**, τόμος ΙΓ'.

Ζυγούρης Φίλιππος, **Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής**, επιμέλεια Θεοδώρα Ζωγράφου-Βώρου, ιδ. έκδοση, Σιάτιστα 2010.

Κολτσίδας Αντώνης Μιχ., **Ιστορία του Μελενίκου**, Η διαχρονική πορεία του Ελληνισμού, Κοινωνία-Οικονομία-Πολιτισμός-Εθνικοί Αγώνες. Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη 2005.

Τσώπρος Κων/νος Θ., **Αναμνήσεις (Μελένοικο-Θεσσαλονίκη)**, έκδοση Ιδρύματος Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1992.

Φουρτούνας Γεώργιος, Φουρτούνα –Καλαφατοπούλου Ευδοκία, **Οι Μελενικιώτες στο Σιδηρόκαστρο 1913-2011**, Θεσσαλονίκη 2011.

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις:

<http://www.meleniko.gr>

<http://www.siatistanews.gr>

Οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις αναφέρονται στο έτος 2013. Δεν φέρουμε καμιά ευθύνη για το περιεχόμενό τους.